

## **PÁSZTÓI MÚZEUM**

**Dr. Hír János ig.**

3060 Pásztó Múzeum tér 5. .  
☎: 32/460-194



---

Ikt.sz.: 1-106/2014

A döntés meghozatala egyszerű  
szavazattöbbséget igényel!

### **JAVASLAT**

#### **A VÁROSI ÉRTÉKTÁR ÚJABB FEJEZETEINEK ELFOGADÁSÁRA**

Készült: a Képviselő-testület 2014. júniusi ülésére

Megtárgyalja: Intézményirányítási és Szociális Bizottság

Előterjesztő: Dr. Hír János intézményvezető

Előkészítette: Dr. Hír János intézményvezető

Tisztelt Képviselő-testület!

A Városi Értéktár három újabb fejezete készült el. Ezek közül a Pásztói Múzeum munkatársai az alábbi fejezeteket írták:

- *Pásztó város környékének, földtani, felszínalaktani értékei,*
- *Pásztó város környékének őslénytani értékei.*

A Teleki László Városi Könyvtár és Művelődési Központ munkatársai az alábbi fejezetet írták:

- *Pásztói hagyományok, népszokások, viselet és étkek.*

Tisztelt Bizottság! Kérem, hogy az alábbi javaslatot elfogadni szíveskedjenek!

#### **Határozati Javaslat:**

Pásztó Városi Önkormányzat Képviselő-testülete megismerte a Városi Értéktár

- *Pásztó város környékének, földtani, felszínalaktani értékei,*
- *Pásztó város környékének őslénytani értékei,*
- *Pásztói hagyományok, népszokások, viselet és étkek*

című fejezeteit és azokat a határozat melléklete szerint elfogadja.

Pásztó, 2014. június 10-én

Dr. Hír János  
igazgató

A határozati javaslat törvényes!

Dr. Tasi Borbála  
címzetes főjegyző

# Pásztó Város környékének földtani, felszínalaktani értékei

## 1. A nagyformák

Pásztó Város határának tájképét alapvetően meghatározza a Zagyva-völgy és a Nyugati-Mátra gerince. A Zagyva-völgy mélyszerkezetének vizsgálata alapján BENKOVICS (1991) arra következtetett, hogy a süllyedék a szarmata és a pannóniai korszakok határán, mintegy 11 millió éve nyílt fel ÉK-DNY-i irányú extenzió (széthúzás) következtében. Ezt később követte egy É-D-i irányú kompressziós (összenyomásos) szakasz, melynek során a Muzsla-gerinc kiemelkedett, ami a gerinc vulkáni kőzettömegeinek lepusztulását eredményezte. Ugyanebben az időszakban a Zagyva-árok környékén a pannóniai korú üledékek is erősen erodálódtak (KARÁTSON 2009).

A magyar földtani és felszínalaktani irodalomban a 20. század eleje óta folyik az a vita, melynek lényege, hogy a Nagy-hársastól a Muzslán át a Nyikomig húzódó gerinc lehet-e eredeti vulkáni kalderaperem maradványa. SZÁDECZKY-KARDOS. et al (1959) a Mátrát egyetlen Etna-méretű rétegvulkán beszakadásos kalderamaradványának tekintette. A kérdés vulkánmorfológiai elemzését SZÉKELY (1985) és NEMERKÉNYI (1986) végezték el, akik a Mátra eredeti, rétegvulkáni gyűrűs szerkezetét a mai vízhálózat és a vízváltakok lefutása alapján próbálták rekonstruálni. Térképeiken a Nyugati-Mátra félkör, vagy legalább „harmadkör” alakú gerincét markáns kalderaformaként értelmezték.

Újabban KARÁTSON (2010) a mélyben húzódó kőzettesteket jelző gravitációs maradékanómália térképekre alapozva tagadja a fenti kalderamodellt. Véleménye szerint a Muzsla-gerinc formája az aktív vulkánosság után lezajlott törésvonal menti kiemelkedéssel magyarázható.



A Zagyva-völgy és Pásztó a Muzsláról. Fotó: Dr. Hír János



A Nyikom, az Ólom-tető és a Muzsla gerince. Fotó: Dr. Hír János

## 2. Helyi előfordulások alapján leírt kőzetrégteg-tani egység: a Hasznosi Andezit

A Hasznosi Andezit Formáció Hasznos városrésztől elnevezett kőzetrégteg-tani egység. Korábbi neve : alsó piroxénandezit összlet. Felszínen a Nyikom ÉNY-i lejtőjén vannak látványos kibúvásai a Csordakút (más néven Jójárt-forrás) alatt (VARGA 1966). Megközelíthető a Hasznosi Vízmű bejáratával szemben, a mátrakeresztesi műút déli oldalától felfelé vezető erdei utakon. Pásztó közigazgatási határain kívül Tartól Mátraalmásig, továbbá a Mátra északkeleti részén Parád-Óhutától Kőkútpusztáig húzódnak felszíni előfordulásai. Ny felé a Börzsönyig követhető. Fúrásokban a Mátra egész területén előfordul. Fekvéje a Garábi Slír finomszemcsés tengeri üledéke. Fedője a Tari Dácittufa, mely a Csordakút közelében is felszínre bukkan.

A Hasznosi Andezit általában 50-100 m vastagságú, többnyire erősen mállott hialoklasztikus breccsából és salakos lávafolyásokból áll, melyet néhány lávaped tarkít. Részben szubvulkáni állapotban rekedt, tehát nem érte el az akkori felszínt (HÁMOR 1998). Kitörési központjait eltemetett helyzetben a Nyugati-Mátrában feltételezik (KARÁTSZON 2009 ). Radiometrikus kora 17,3 millió év (ZELENKA 2010). Tenger alatti kitörések terméke. Erre utal, hogy a kőzet kötőanyaga agyagásványosodott, míg a vulkáni bombák augitos-hiperszténés andezitje kevésbé bomlott.



Hasznosi Andezit kibúvása a Csordakút alatt. Foto: Dr. Hír János



Hasznosi Andezit breccsás szerkezete közelről, Csordakút, Nyikom ÉNY-i gerince. Foto: Dr. Hír János

### **3. A Tari Dácittufa**

Városunk határában a Nyikom északi oldalán kb. 550-600 m tengerszint feletti magasságban színtszerűen fordul elő. A hegység északi és keleti oldalán ugyancsak összefüggő sávot képez egészen Verpelétig. Átlagos vastagság 40-50 m. Nagy erejű robbanásos kitörések terméke, mely izzófelhők és ártufa formájában terült szét. Biotit, piroxén, földpát, kvarc tartalmú horzsaköves üvegtufa, mely helyenként vízben rakódott le. Tipikus előfordulása Tar község közelében, a Csevice-völgyben található. Radiometrikus kora 16,8 -15,9- millió év (ZELENKA 2010). Kedvelt építőkö.



Tari Dácittufa kibúvása a Jójárt-forrásnál. Fotó: Dr. Hír János

#### **4. A Nagyhársasi Andezit Formációhoz kötődő látványosabb kőzetkibúvások és felszíni alakzatok.**

Városunk határában található vulkáni képződmények döntő részben ehhez a kőzetformációhoz tartoznak. Az ezt felépítő képződmények piroxénandezit-tufa, agglomerátum, lávabreccsa és lávpadok egymással többszörösen váltakoznak. A kőzetek radiometrikus kora 16,3 -14,5 millió év közötti, képződésük már a korai bádeni korszak elején megkezdődött (ZELENKA et al 2004). A Dunazug-hg., a Börzsöny, a Cserhát és a Mátra vulkáni képződményeinek fő tömege alkotják.

##### **4.1. Az Ördög-kő**

A Nyikom ÉNY-i lejtőjén található kb. 100 m hosszú, 6 m magas K-NY-i csapású lávatest, mely hasadék mentén nyomult fel. A Mátra egyik leglátványosabb piroxénandezit-telére, melyet a



lepusztulás „hámozott ki” környezetéből. Megközelíthető a Zsilóval szemben, a mátrakeresztesi műút déli oldalától felfelé vezető erdei utakon.



Az Ördög-kő nyugati profilja. Foto: Dr. Hír János



Az Ördög-kő keleti oldala. Foto: Dr. Hír János

#### **4.2. Lyukas-kő**

Megközelíthető az Alsó-vízesétől felfelé a völgy mentén. Andezit lávabreccsában patakerózió által kiformált sziklaív. Alatta a patakmederben padosan elváló andezitláva tárul fel. A völgy túlsó oldalán a lávabreccsában kisebb sziklaüreg képződött.



A mátrakaresztesi Lyukas-kő. Fotó: Dr. Hír János



A mátrakeresztési Lyukas-kő a völgytalp felől nézve. Fotó: Dr. Hír János



Szikalüreg a mátrakeresztési Lyukas-kő közelében. Fotó: Dr. Hír János

#### **4.3. Alsó vízesés**

Megközelíthető a Mátrakereszttestől induló piros + túristajelzésen. Vörös színű tufás homokkőrétegre folyt andezitláva pad látványos kibúvása.



Andezit lávaped a mátrakeresztési Alsó-vízesésnél. Foto: Dr. Hír János



A mátrakeresztesi Alsó-vízesés. Fotó: Dr. Hír János



Átsütött tufás homokkő és andezitláva határa a mátrakeresztesi Alsó-vízesésnél. Fotó: Dr. Hír János.

#### **4.4. Vidróczky –barlang**

3\*4 m méretű elliptikus üreg sima belső felszínrel. Andezitlávában keletkezett hólyagüreg. Az üregeket a homokkő felforró víztartalmából felszálló gőz alakította ki, mikor a forró láva a homokkő felszínére folyt. Mátrakeresztestől a Piros + túristajelzést követve rövid sétával elérhető.





A Vidróczy-barlang bejárata. Foto: Dr. Hír János



A Vidróczky-barlang ürege. Foto: Dr. Hír János

#### **4.5. A Háromkopasz –bérc**

Megközelíthető a A hasznosi víztározó felső végétől, vagy a Zsilóval szemben felfelé induló erdei utakon. Csúcsrégiójában andezitláva kibúvás és periglaciális kőtenger található. A periglaciális kőtengereket a jégkori fagyaprózódás hozta létre lényegében a kőzetrésekbe szivárgó és ott megfagyó víz kemény szálkőzeteket repesztő hatására (KISS 2010).



Periglaciális kőtenger a Háromkopasz-bércen. Fotó: Dr. Hír János



Andezitláva sziklafal a Háromkopasz-bércen. Foto: Dr. Hír János

#### **4.6. Jellegzetes kőzetkibúvások a Vadókás-árokban és a Vadókás-kőn.**

A Vadókás-árok völgyfője a Nyikom –forrás. Túristaösvény nem vezet benne, de a forrástól induló patakot követve könnyen végigjárható. A völgy felső szakaszán andezi lávabreccsát és egy kisebb sziklaüreget találunk. A középső szakasz a Vadókás-kő andezitláva sziklafala, melyen pados elválású andezitlávát láthatunk. A sziklafal alján itt is képződött periglaciális kőtenger, melyet a növényzet megkötött. A völgy alsó szakaszán ismét andezitagglomerátum és tufa előfordulások jellemzők.



Andezit lávabreccsa kibúvás a Vadókás-árok felső szakaszán, Foto: Dr. Hír János.



Lávbrecsában keletkezett sziklaüreg a Vadókás-árok felső szakaszán. Foto: Dr. Hír János



Pados elválású andezitláva a Vadókás-kőn. Foto: Dr. Hír János

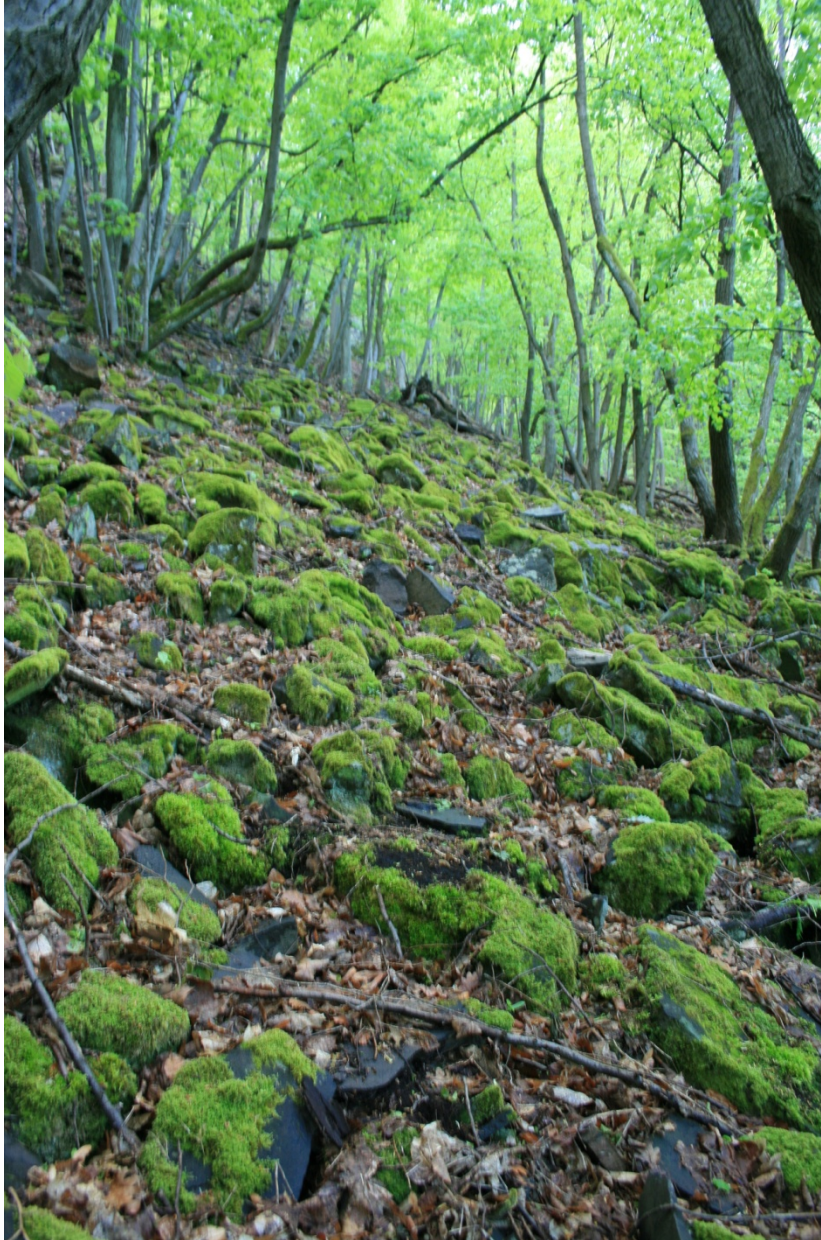


Pados elválású andezitláva a Vadókás-kőn. Foto: Dr. Hír János





Andezittufa és agglomerátum réteghatára a Vadókás-árok alsó szakaszán. Foto: Dr. Hír János.



Növényzettel kötött periglaciális kőtenger a Vadókás-kő lábánál. Foto: Hír János.

#### **4.7. Jellegzetes kőzetelőfordulások a Nyikom és az Ólom-tető csúcsrégiójában**

A Nyikom csúcscsintjén, az északi oldalon andezit lávpadokat találunk. Az Ólom-tetőn vörös színű andezit lávabreccsa fordul elő.



Andezit lávpad a Nyikom északi lejtőjén. Fotó: dr. Hír János



Vékonypados andezitláva a Nyikom-csúcs északi oldalán. Fotó: Dr. Hír János.



Andezit lávakibúvás a Nyikom északi oldalán. Fotó: Dr. Hír János.



Vörös lávabreccsa az Ólom-tetőn. Fotó: Dr. Hír János



Vörös lávabreccsa az Ólom-tetőn. Fotó: Dr. Hír János

### **5. Ásványok Pásztó területéről**

A Kövicses-patak völgyének hordalékából és a Gombás-tető kavicsösszletében gyakoriak az olyan kvarcváltozatok, jáspis, achát és kalcedon, melyek a mátrai utóvulkáni működés, illetve hidrotermális aktivitás termékei. Tipikus példányaik csiszoltan féldrágakőnek minősülnek.



Jáspis, Pásztó, Kövices-völgy. Pásztói Múzeum Természettudományi Gyűjtemény Leltári szám: 86.64. Fotó: Brunda Tibor.



Achát, Kövicses-völgy, Pásztói Múzeum, természettudományi Gyűjtemény. Leltári szám: 86.101.  
Fotó: Brunda Tibor.

## **6. Érc kutatások Pásztó Város közigazgatási területén**

A Gyöngyöses-érces telérek egy része (Kistölgyesi-telér, Nagytölgyesi-telér, István-telér, Katalin-telér, Béla-telér) átnyúlnak Mátrakeresztes környékére. Ezek kutatása több hullámban: az 1840-es, 1920-as, 1950-es és 1980-as években történt. PRAKFALVI (2007) adattári és terepi kutatásai alapján összesen 12 érckutató tárót dokumentált. A feltárások nem váltották be a hozzájuk fűzött reményeket, ipari érc kitermelésre nem került sor. A megkutatott telérekben kvarc, galenit, szfalerit, pirit, barit és kaolinit ásványokat mutattak ki. A tárók és a meddőhányók felszíni nyomai még több esetben felismerhetők PRAKFALVI (2007).

### **Irodalom**

BENKOVICS L. (1991): A Zagyva-árok mikrotektonikai vizsgálata és annak kapcsolódása a szeizmikus szelvényekhez. ELTE Doktori Értekezés, p. 95., Budapest.

HÁMOR G. (1998): A magyarországi miocén rétegtana.- IN: BÉRCI I. & JÁMBOR Á. (szerkesztők): Magyarország geológiai képződményeinek rétegtana. A MOL RT. és a MÁFI kiadványa, p. 437 -452. Budapest.



- KARÁTSZON D. (2009): A Mátra vulkanológiai, vulkán szerkezeti modellje. IN: Karátszon D.: A Börzsönytől a Hargitáig.- Typotex kiadó, Bp. p. 1 -463.
- KARÁTSZON D. (2010): A Mátra vulkán szerkezeti, vulkán morfológiai rekonstrukciója.- IN: BARÁZ CS. (szerkesztő): A Mátrai Tájvédelmi Körzet. Heves és Nógrád határán.- Bükki Nemzeti Park, p. 39- 52., Eger.
- KISS G. (2010): A Mátra periglaciális formakincse.- IN: BARÁZ CS. (szerkesztő): A Mátrai Tájvédelmi Körzet. Heves és Nógrád határán.- Bükki Nemzeti Park, p. 99- 105., Eger.
- NEMERKÉNYI A. (1986): A Kárpátok vulkáni vonulatának távérzékelési módszerekkel végzett tűzhányó-felszínelaktani vizsgálata.- Földrajzi Közlemények, 34(60): 305-323. Budapest.
- PRAKFAI P. (2007): Nógrád megye ércbányászata 1. Mátrakeresztes környéki érc kutatások. Polár Stúdió, p. 1-41. Salgótarján.
- SZÁDECZKY-KARDOS E., VIDACS A. & VARRÓK K. (1959): A Mátra hegység neogén vulkanizmusa.- Az MTA Geokémiai Konferenciakiadványa, p. 35. Budapest.
- SZÉKELY A. (1985): Sár-hegy kialakulása és felszíni formái.- Folia Historico-Naturalia Musei Matraensis, Supplement 1.,p. 7-38. Gyöngyös.
- VARGA GY. (1966): Hasznos (Mátrakeresztes).- Magyarázó a Mátra hegység földtani térképéhez.- Magyar Állami Földtani Intézet. p.1-47. Budapest.
- ZELÉNKA T. (2010): A Mátra hegység paleogén és neogén vulkanizmusa.- IN: Baráz Cs. (szerkesztő): A Mátrai Tájvédelmi Körzet. Heves és Nógrád határán.- Bükki Nemzeti Park, p. 27-38., Eger.
- ZELÉNKA T., PÉCSKAY Z., KISS J. & SZAKÁCS A. (2004): Miocene volcanism of Mátra Mountains (Hungary).- Manuscript.

# Pásztó város környékének őslénytani értékei

## 1. Hasznos, Vár-hegy

A hasznosi Vár –hegy déli lábánál, a vízmű északi kerítésénél szürkésfehér színű porló kovaföld feltárása található. Az üledék a Nagyhársasi Andezit Formációra települ (ZELENKA, 2010, GYALOG et al, 2010). A formációba összefoglalt piroxénandezit-közetek radioaktív K/Ar kora 14,5 -16,3 M év közötti (PÓKA et al 2004, ZELENKA 2010). Paleomágneses sajátosságait tekintve reverz polaritásúak (MÁRTON & MÁRTON 1996). Ez azt jelenti, hogy a közetek megszilárdulásakor a Föld északi és déli mágneses pólusa a maival ellentétes volt.

Maga a kovaföld főleg világosszürke laza üledék, melybe szabálytalanul andezitkavicsos lencsék települnek. A kavicsok nem osztályozottak, méretük az apró kavicsból akár a több deciméteres nagyságig terjed. A feltárás profilja szabályos finomrétegződést nem mutat. Az egyes szintek gyorsan kiemelkednek. Szabad szemmel csontszilánkokat és teknőspáncél -töredékeket láthatunk benne.

A szelvény üledékföldtani feldolgozását VEREB (2013) végezte el. Megállapította, hogy az üledék tengerparti környezetben gyors és rövidtávú áthalmazást szenvedett. Erre utal a finomrétegzettség hiánya, valamint a tengeri és szárazföldi gerinces maradványok együttes előfordulása.

A hasznosi felszíni szelvény egyike azoknak a Ny-mátrai diatomit -előfordulásoknak, melyeket Szurdokpüspöki Formáció néven foglalunk össze (GYALOG & BUDAI, 2004).

A hasznosi lelőhelyről az első csontmaradványokat Rakovits Zoltán gyűjtötte 1974-ben: közelebről meg nem határozható teknősféle (*Testudo* sp.) páncéltöredékeit és egy kistermetű kérődző (*Palaeomeryx eminens*) fogát. A leleteket KRETZOI (1976) dolgozta fel és publikálta.

A lelőhelyet 1979 –től Kordos László mintázta. Leírása szerint egy közel függőleges, 5 -10 cm széles sávban a teknőspáncél töredékek tömeges felhalmozódása jelezte az ősmaradványok koncentrációs helyét. Hozzávetőlegesen egy tonna üledék iszapoltásos technikával való kezelése és átválogatása után a hasznosi volt az első magyarországi modern gyűjtésű középső miocén gerinces fauna. Az eredményekről először egy előzetes jelentésben számolt be (KORDOS 1981), később a hörcsögfélék rendszertani leírását adta KORDOS (1986). Publikációjában két tudományra nézve új taxont is leírt: *Democricetodon hasznosensis*, *Deperetomys hagni hungaricus*. Utóbbit DE BRUIJN et al (1993) revideálták és *Cricetodon hungaricus* néven önálló fajra módosították.

A leletegyüttes tudománytörténeti szempontból is lényeges, mert Magyarországon ez volt az első modern (iszapolásos) technikával gyűjtött középső miocén kisgerinces anyag.

2011 és 2013 között a Pásztói Múzeum munkatársai ismételtelen megmintázták a lelőhelyet, melynek során összesen kb. 5 tonna üledéket iszapoltak át. Az anyag feldolgozása jelenleg is folyamatban van (HÍR & PÁSZTI 2012).



A hasznosi ősgerinces lelőhely profilja. Fotó: Dr. Hír János



A hasznosi ősgérintes lelőhely profilja. Fotó: Dr. Hír János

### **A hasznosi ősgérintes lelőhely ősmaradványai**

A lelőhelyről előkerült ősmaradványok listája SOLT(1991), KORDOS(2007), HÍR & PÁSZTI (2012), valamint HÍR nem publikált adatai nyomán:

#### **Pisces (halak)**

*Odontaspis acutissima*  
*Odontaspis cuspidata*  
*Odontaspis* sp.  
*Hypoprion acanthodon*  
*Scoliodon taxandriae*  
*Eugaleus minor*  
*Galeocerdo aduncus*  
*Squalus* sp.  
*Hemipristis serra* ?  
*Rhynobatis* sp.  
*Myliobatis* sp.  
*Aetobatis* sp.  
*Sphyræna* sp.  
*Sparus* sp.  
*Pagrus* sp.  
*Pagellus* sp.  
*Diplodus* sp.  
*Dentex* sp.

## **Amphibia (kétéltűek)**

*Latonia gigantea*

*Pelobates* sp.

*Bufo* sp.

*Rana* sp.

## **Reptilia (hüllők)**

*Testudo* sp.

## **Mammalia (emlősök)**

Soricidae indet.

*Talpa* cf. *minuta*

*Spermophilinus bredai*

*Palaeosciurus ultimus*

*Blackia miocaenica*

*Microdyromys* sp.

*Cricetodon hungaricus* (Hasznos a faj típuslelőhelye)

*Democricetodon hasznosensis* (Hasznos a faj típuslelőhelye)

*Megacricetodon minor*

*Eumyarion* aff. *bifidus*

*Palaeomeryx eminens*

*Palaeomeryx* sp. I-II.

*Dorcatherium* sp.

*Hetroprox elegans*

A lelőhely és a leletegyüttes kronológiailag a miocén bádeni korszakába és a szárazföldi gerincesekre alapozott időrétegtani rendszer MN6 zónájába sorolható (DE BRUIJN et al 1993). Kora 13 és 14,8 millió évek között valószínűsíthető.

### **Részletesebb megjegyzések egyes taxonokhoz**

*Odontaspis* sp.

Kistermetű cápaféle. Ma előfordul a Földközi-tengerben is, de gyakoribb az óceánok Egyenlítő –menti partközeli régióiban.

*Scoliodon taxandriae*

Kistermetű cápaféle. Jelenkori képviselői a Csendes-óceán partközeli régióiban él.

*Galeocerdo aduncus*

Tigriscápa. Ma kozmopolita. Inkább a nyílt óceánok lakója. A Földközi –tengerben alkalmi vendég.

*Squalus sp.*

Tüskés cápa. Ma inkább a mélyebb vizek lakója.

*Rhinobatis*

Hegedúrája. Ma a Vörös –tenger és az Indiai –óceán partmenti vizeit és zátonyait kedveli. Táplálékát az aljzat iszapjában keresi.

*Aetobatis*

Sasrája. Ma az óceánok szubtrópusi vizeit kedveli. A hegedúrájék életterénél kissé mélyebb, de még mindig partközeli vizekben él.

*Sphyraena sp.*

Nyilascsuka, vagy barrakuda. Ma a nyílt óceánok csapatokban vadászó ragadozó halai.

*Sparus sp., Diplodus sp., Pagrus sp., Pagellus sp., Dentex sp.*

A ma élő tengeri keszegek, durbincsfélék, papagájhalak rokonságába tartozó nemzetségek. Domború fogaik a puhatestűek és tüskésbőrűek héjának feltörésére kiválóan alkalmasak. A sekély vizek és a zátonyrégiók lakói.

A hasznosi halfaunában még vannak olyan elemek, melyek a nyílt tengerekben éltek/élnek. Jelentős a trópusi –szubtrópusi fajok aránya, ugyanakkor a Mátraszőlősi mészkőbányában még gyakori korai bádeni korú nagy termetű fajokat kicsik váltják fel és fajon belül is méretcsökkenés tapasztalható (SOLT 1991).

A kétéltű anyagot VENCZEL (1999) dolgozta fel. Közülük a ma is élő ásóbéka (*Pelobates sp.*), tavibéka (*Rana sp.*) és varangy (*Bufo sp.*) mellett előfordulnak nagytermetű korongnyelvű békák (*Latonina sp.*).

*Spermophilinus bredai*. Földi mókus. Az európai középső miocén korú faunák állandó tagja. Feltehetően a nedves szubtrópusi erdők lakója volt. A *Spermophilinus* fajok evolúciója során fogainak morfológiája kevésbé változott, a fogak méretei azonban fokozatosan növekedtek.

*Paleosciurus ultimus*. Mókusféle. Eredetileg a franciaországi La Grive lelőhelyről írták le. A hasznosi faunában HÍR & PÁSZTI (2012) mutatták ki.

*Blackia miocaenica*. Kis termetű repülő mókus. Az európai miocén gerinces faunákban igen gyakori. Rétegtani előfordulása kivételesen hosszú, mivel az oligocén végétől a pliocén végéig élt.

*Microdyromys sp.* Kistermetű pele. A középső miocénre jellemző és a Kárpát –medencében ritka, inkább mediterrán faunaelem. A pannóniai korú és az annál fiatalabb faunákból már hiányzik.

*Cricetodon hungaricus*. A *Cricetodon* fajok a ma is élő hörcsögfélék rokonai. Evolúciójukat a korai miocénig tudjuk visszavezetni. Kis-ázsiai lelőhelyeken ekkor egér nagyságú fajok voltak első ismert képviselőik (DE BRUIJN et al 1993). A *Cricetodon meini* faj volt az első, amely kb. 15 M. éve Európában is elterjedt. A Kárpát-medencében ezt a fajt ez idáig Litkéről ismerjük (HÍR 2006). A Hasznosról KORDOS (1986) által leírt *Cricetodon hungaricus* faj már nagyobb termetű és egy következő bevándorlási hullámmal érkezett Anatóliából. A kelet-cserhádi Sámsonháza és Mátraszőlős lelőhelyeiről a *C. hungaricus* fajhoz nagymértékben hasonló *Cricetodon* leletek kerültek elő (HÍR & KÓKAY 2004, HÍR & MÉSZÁROS 2002). Mindhárom lelőhely a középső miocén bádeni korszakába sorolható, mely a kronológiai skálán 16 millió évtől 13 millió évig tartott.

A *Cricetodon* fajok jobbára a mediterrán térségben voltak elterjedtek és diverzitásuk is itt a legjelentősebb, továbbá itt egészen a miocén végéig éltek. Közép Európában kevésbé voltak jellemzők és a szarmata-pannon határ közelében, kb. 11 millió éve, végképp el is tűntek a faunákból. Számos jel mutat arra, hogy meleg száraz környezetben érezték jól magukat.

*Democricetodon hasznosensis*. A Hasznos városrészről elnevezett fajt KORDOS (1986) írta le. A *Democricetodon* fajok kistermetű hörcsögök. Eurázsia középső miocén korú gerinces faunáiban igen gyakoriak voltak. Újabban afrikai lelőhelyek anyagában is megtalálták őket. 17 M év tájékán jelentek meg Európában és kb. 9 M éve tűntek el végleg, illetve egyenes leszármazottjuk a késő miocén *Kowalskia* nemzetség.

*Megacricetodon minor*. A *Megacricetodon* nemzetségbe tartozó kistermetű hörcsögök a középső miocén gerinces leletegyüttesek leggyakoribb tagjai. A Kárpát-medencében ismert lelőhelyeken szinte kizárólag a *M. minor*–*M. minutus* fajok fogacskáit találtuk. Ny és D-Európában több evolúciós vonalukat is leírták. A korai pannon során veszték ki.

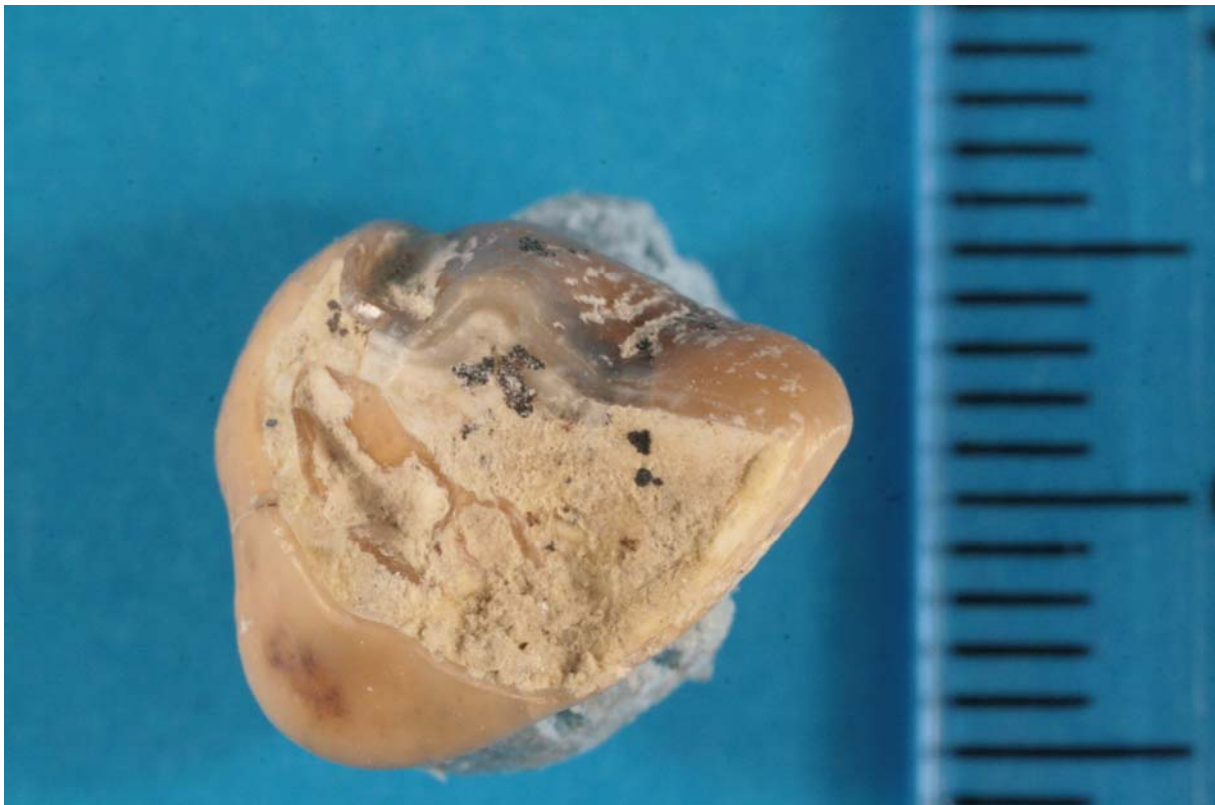
*Eumyarion cf. bifidus*. Az *Eumyarion* nemzetségbe sorolt közepes méretű hörcsögök elődei már az oligocén kor során jelen voltak Európában. Fogmorfológiájuk számos sajátos és ősi vonást megőrzött. Ők is a korai pannon kihálási hullámmal tűntek el.

A *Democricetodon*, *Megacricetodon* és *Eumyarion* nemzetségek környezeti igényeiről még keveset tudunk.

*Anomalomys gaudryi*. Az *Anomalomys* fogmorfológia sajátosságai: a magas fogkorona, a lapos rágófelszín, az evolúció során fokozatosan leegyszerűsödő mintázat és a növekvő méretek. Hazánkban Hasznos a legkorábbi előfordulásuk, de a bádeni-szarmata korú faunákban ritkaságnak számítanak. A szarmata/pannon határ körül válnak gyakorivá és attól kezdve a pliocénig a kisemlősfaunák jellegzetes és tömeges elemei. Életmódjukról keveset tudunk. Tény, hogy a ma is élő földikutyák (*Spalacidae*) rokonságába tartoznak, így a földalatti életmód feltételezése kézenfekvőnek tűnik. Ugyanakkor annak is vannak jelei, hogy a mai vízi pockokhoz, vagy a hódokhoz hasonló vízparti, vízközeli környezetben éltek.



Csontok és teknőspáncél töredékek tömege a hasznosi gerinces lelőhelyről. Fotó: Dr. Hír János





Kérődző (*Palaeomeryx* sp.) felső előzáfogának rágófelszíne Hasznosról. Fotó: Dr. Hír János.



*Odontaspis* fog Hasznosról. A vonalzón egy egység 1 mm. Fotó: Dr. Hír János



*Hypoprion acanthodon* fogak Hasznosról. A vonalzón egy egység 1 mm. Fotó: Dr. Hír János.

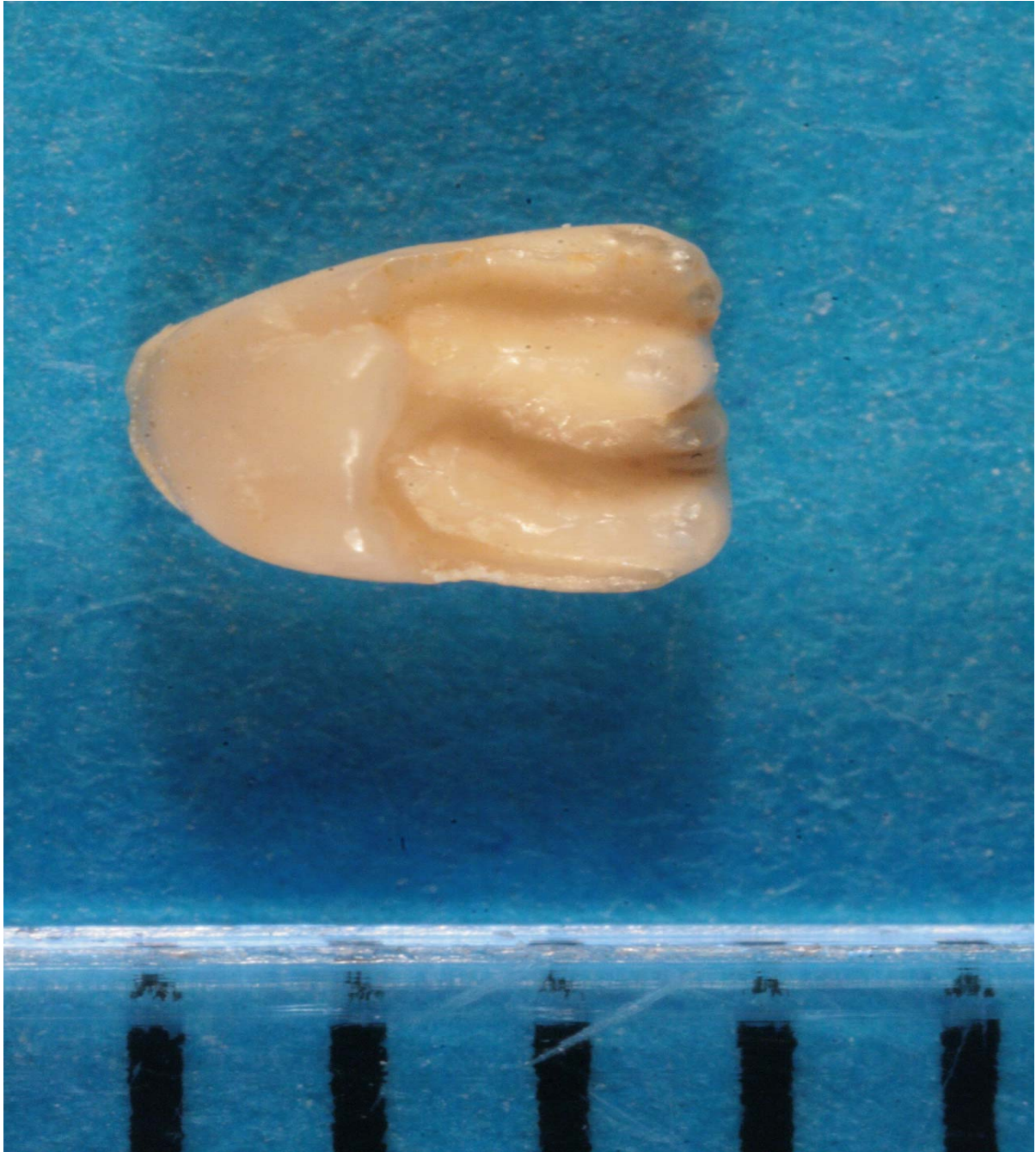


*Galeocerdo aduncus* fogak Hasznosról. A vonalzón 1 egység: 1 mm. Fotó: Dr. Hír János

*Aetobatis* nembeli rája foga Hasznosról. A vonalzón 1 egység 1 mm. Fotó: Hír János.



*Sparus* sp. fogak Hasznosról. A vonalzón egy egység 1 mm. Fotó: Dr. Hír János



*Palaeosciurus ultimus* (földi mókus) M1-2 (felső első v. második) zápfogának rágófelszíne Hasznosról. A vonalzón egy egység 1 mm. Fotó: Dr. Hír János.



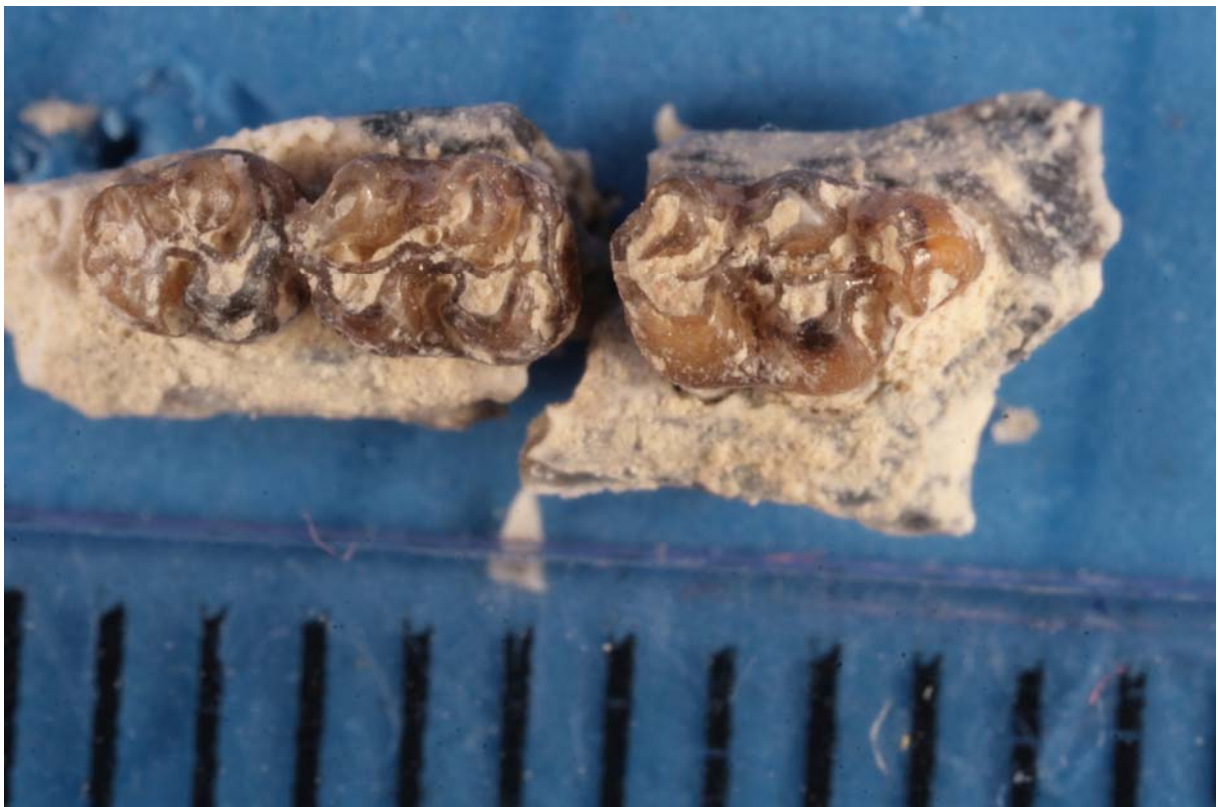
*Spermophilinus bredai* (földi mókus) M1-2 (felső első, v. második) zápfogának rágófelszíne  
Hasznosról. A vonalzón egy egység 1 mm. Fotó: Dr. Hír János.



*Blackia miocaenica* (repülő mókus) m1-2 (alsó első v. második) zápfogának rágófelszíne  
Hasznosról. A vonalzón egy egység 1 mm. Fotó: Dr. Hír János.



*Cricetodon hungaricus* zápfogak Hasznosról. A vonalzón 1 egység 1 mm. Fotó: Dr. Hír János.



*Cricetodon hungaricus* felső fogsor (M3-M2-M1) Hasznosról. A vonalzón egy egység 1 mm.  
Fotó: Dr. Hír János.

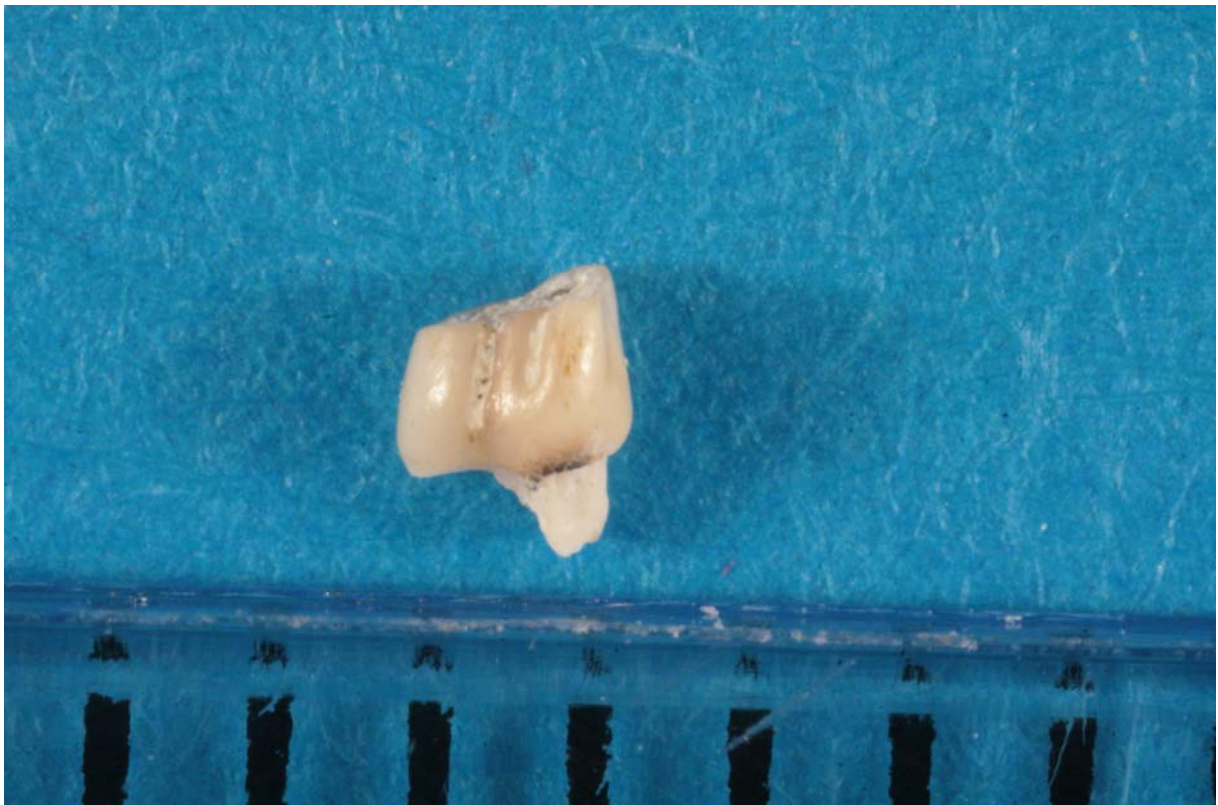


*Democricetodon hasznosensis* M1 (felső első) zápfogának rágófelszíne Hasznosról. A vonalzón egy egység 1 mm. Fotó: Dr. Hír János

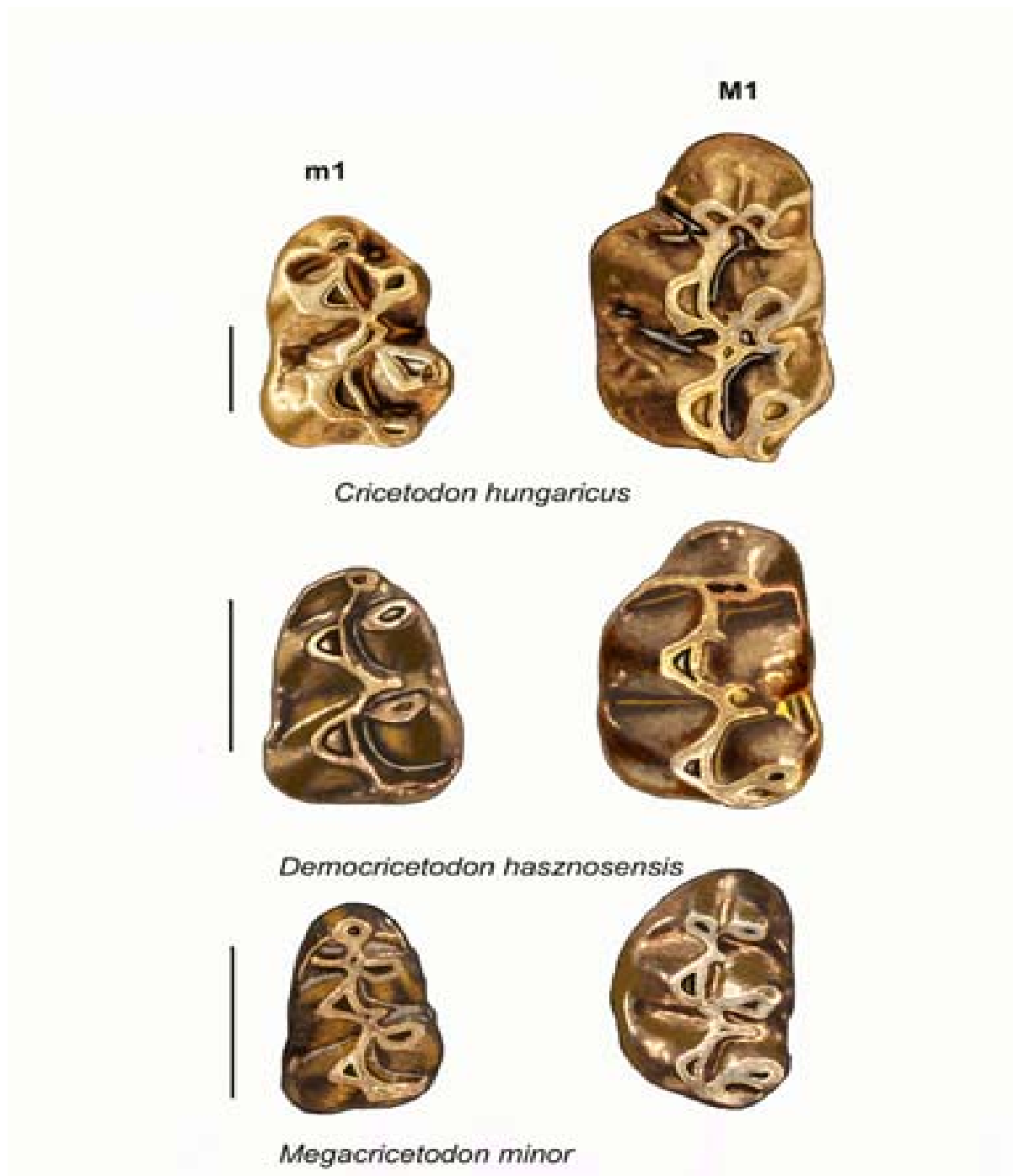




*Democricetodon hasznosensis* m1 (alsó első) zápfogának rágófelszíne. A vonalzó 1 egység 1 mm. Fotó: Dr. Hír János



*Anomalomys gaudryi* m3 (alsó harmadik) zápfogának laterális nézete. A vonalzó 1 egység 1 mm. Fotó: Dr. Hír János.



A hasznosi lelőhelyről előkerült miocén hörcsögök alsó(m1) és felső (M1) egyes zápfogainak rágófelszíni képei. A függőleges vonalak az 1 mm hosszúságot reprezentálják. Fotó: Hír János

## Irodalom:

DE BRUIJN H., FAHLBUSCH V., SARAÇ G. & ÜNAY E. (1993): Early Miocene rodent faunas from the eastern Mediterranean area. Part III. The genera *Deperetomys* and *Cricetodon* with a discussion of the evolutionary history of the Cricetodontini.- Proceedings of the Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, series B, 96 (2): 151 -216. Amsterdam.

GYALOG L. & BUDAI T. (2004): Javaslatok Magyarország földtani képződményeinek litosztratigráfiai tagolására. A Magyar Állami Földtani Intézet Évi Jelentése a 2002. évről, 195-232. Budapest.

HÍR J. (2006): Előzetes beszámoló a litkei Krétabánya –völgyben végzett őslénytani ásatás eredményeiről.- A Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve,30: 208 -224. Salgótarján.

HÍR J. & KÓKAY J. (2004): Middle Miocene molluscs and rodents from Mátraszőlős (Mátra Mountains, Hungary).- *Fragmenta Palaeontologica Hungarica* 22: 83 -97. Budapest.

HÍR J. & MÉSZÁROS L.(2002): Middle Miocene insectivores and rodents (Mammalia) from Sámsonháza (Northern Hungary).- *Fragmenta Palaeontologica Hungarica*, 20: 9 -23. Budapest.

HÍR J. & PÁSZTI A. (2012): *Palaeosciurus ultimus* (MEIN & GINSBURG, 2002) leletek a hasznosi ősgérinces faunában (A *Palaeosciurus* nemzetség első előfordulása a Kárpát –medencében).- A Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve, 35: 207 -221., Salgótarján.

KORDOS L. (1981): A hasznosi felső miocén gerinces lelőhely kora emlős–zonáció alapján. - A Magyar Állami Földtani Intézet Jelentése az 1979. évről: 459 -463., Budapest.

KORDOS L. (1986): A hasznosi és a szentendrei felső-miocén hörcsögök (*Cricetidae*, Mammalia) rendszertani és rétegtani vizsgálata.- A Magyar Állami Földtani Intézet Jelentése az 1984. évről: 523 -553. Budapest.

KORDOS L. (2007): Hasznos. Vár-hegy.- PÁLFY J. –PAZONYI P. (szerkesztők): Őslénytani Kirándulások Magyarországon és Erdélyben, p. 194-195. Hantken Kiadó, Budapest.

KRETZOI M. (1976): Fontosabb szórványleletek a MÁFI Gerinces –gyűjteményében (1. közlemény).- A Magyar Állami Földtani Intézet Jelentése az 1974. évről: 415 -429. Budapest.

MÁRTON E. & MÁRTON P. (1996): Large scale rotation in North Hungary during the neogene as indicated by paleomagnetic data. -IN: MORRIS A. & TARLING D. (Editors): *Paleomagnetism and Tectonics of the Mediterranean Region*.- Geological Society, Special Publication, 105: 153-173.

PÓKA T., ZELENKA T., SEGHEDI I., MÁRTON E., ZELENKA T. & PÉCSKAY Z. (2004): Miocene volcanism of the Cserhát Mts (N Hungary): Integrated volcano-tectonic, geochronologic and petrochemical study.- *Acta Geologica Hungarica*, 47 (2-3): 221-246., Budapest

SOLT P. (1991): Tengeri halmaradványok a Hasznos környéki felső-miocénből.- A Magyar Állami Földtani Intézet Jelentése az 1989. évről: 473 -480., Budapest.

VENCZEL M. (1999): Miocene herpetofaunas of the Pannonian Basin: fossil record and an outline of paleobiogeographic events. In: 10th Ordinary General Meeting of Societas Europea Herpetologica, Greece, Crete: 249 -251. Iraklion.

VEREB V. (2013): A hasznosi diatomaföldes feltárás vulkanosedimentológiai és petrográfiai vizsgálata.- Szakdolgozat, kézirat, ELTE Természetföldrajzi Tanszék, p. 1-99., Budapest.

ZELENKA T. (2010): A Mátra hegység paleogén és neogén vulkanizmusa.- IN: BARÁZ CS. (szerkesztő): A Mátrai Tájvédelmi körzet, Heves és Nógrád határán.- Bükk Nemzeti Park Igazgatósága, p. 27-38., Eger.

# Pásztói hagyományok, népszokások, viselet és étkek

## 1. Népszokások

„ Az 1900-as években az öltözködés terén jelentős változás mutatkozott. Különösen a nők esetében volt ez nagyon látványos. Néhány évtizeddel ez előtt még jártak népviseletben, de már eltűnt a színes szalagokkal befont haj, a fehér ingváll, rámás csizma, aranyos fékető és helyüket elfoglalta a félcipő, a selyem ruha stb. Nemcsak a nők hagyták el a népviseletet, hanem a férfiak is. Ahogy elhagyták a népviseletet, úgy távolodtak el őseik szokásaitól is. A régi népszokások lassan feledésbe mentek. Míg hajdanában a nők szövással - fonással foglalkoztak a hosszú téli estéken az 1900 –as évek közepén már jórészt semmi féle háziipart nem üztek a téli hónapokban. Régen a tehetősebb családok gyermekei a házasságkötés után is az öregekkel maradva közösen dolgoztak és gazdálkodtak, s egy portára kerestek. Az 1900-as évek közepén kezdtek különválni a szülői háztól, kivéve és elvive a jussot. Így darabolódott fel az amúgy sem nagy darab ősi föld. Az általános népszokások szinte ugyanazok mint a vidék többi községeiben”.<sup>1</sup>

### 1.1. Pásztói népszokások, hagyományok

Pásztó életében évszázadokon át a városi jelleg volt a domináló, mégis az emberek szokásaiban és erkölcsében a falusi szokások érvényesültek. A következő érdekességek szájhagyomány és írásos emlékezősek alapján.<sup>2</sup>

---

1

<sup>1</sup> Vass József: Pásztó története. Gyöngyös. 1939.

2



---

<sup>1</sup> Pásztó története (szerkesztő: Pintér Nándor). Pásztó, 1970.





A múlt század közepéig a város kapuján mamutmaradványokat őriztek, amelyeket a babonás előjáróság akasztott ki. A Nemzeti Múzeum több ilyen megláncolt csontot őriz. Az egyik Pásztó kapuján függött, innen került a kiállítóhelyre. Valószínűleg ehhez a hagyományhoz kapcsolódik a Cserháti részen található Csontfalu elnevezés is. Az adat azért is figyelemre méltó, mert száz évvel ezelőtt még önálló település volt, ma pedig emlékét csupán a neve, a Harangoskút és néhány falmaradvány, a szántás során előkerülő XIII. századi cserépdarabok őrzik.

A századforduló idején az egyes társadalmi osztályok között meglévő ellentét nemcsak vagyoni, hanem területi szempontból is tapasztalható volt Pásztón. Ezek szerint a bügei paraszt nem szívesen érintkezett a Kutriban lakókkal, az alvégiek a felvégiekkel. A bügei gazda azt tanácsolta a fiának: "A patakon túlról ne nősülj!" A Malom-patak volt az a határvonal, amely a pásztói parasztokat két különböző kasztra osztotta. Vasár- és ünnepnaponként a szokásos legényestéken nem volt tanácsos a bügei legénynek a Kutriban lakó lányt hazakísérni, mert a felvégi legények megverték, megkéselték. Életmódjukban, szokásaikban a parasztok ragaszkodtak leginkább a hagyományokhoz. Ez a családi és társadalmi életükben még nem volt hátrányos, de a gazdálkodásban annál inkább, mivel földjeiket az apától és a nagyapától tanult módon művelték.





A század eleji lakásviszonyok itt-ott még ma is megfigyelhetők. A régi parasztházak, amelyeket általában vályogból építettek, alacsonyak és szűkek voltak. A helyiségek padlózata döngölt föld volt, melyet hetente trágya és sárgaföld keverékével mázoltak. Az ablakok kicsinyek voltak. A nagyobb házak kétszobásak, az első szobát nem használták, csak ha súlyos beteg, esetleg gyermekágyas volt a háznál. A két szoba között volt a melegkonyha, meg a pitvar. A tűzhely szabadkéményénél meg a kemence. A hátsó szoba mögött a kamra, az udvaron kisebb házikóban a nyári konyha. Mellette ólak, istállók, kis virágkert a ház előtt, az udvar mögött nagyobb konyhakert és gyümölcsös. A lakás berendezése egyszerű volt, a legszükségesebb bútorokkal. A konyhában 2-3 szék, egy asztal, egy pad, amelyen vizesvödröket tartottak (ezt nevezték a pásztóiak "rocskának"). A falakon sok díszes tányért tartottak.

A konyhai szabadkémény felett lévő kis tetőt orbitnak nevezték. Nemcsak a kémény, hanem a konyha boltozata is fekete volt a koromtól. A kéményt a szalonna, a sonka és a kolbász füstölésére használták. A szobában volt a tulipános láda, melyben a fehérműt tartották. A felsőruhákat falba vert szögekre, a csizmát a mestergerendára akasztották. A nyoszolya fából készült, s a házastársak egy ágyban aludtak. Az asztal mellett karos lóca és néhány szék volt. A csizmalehúzó bakot az ágy alatt tartották. A kamrában tárolták a káposztás hordót és ahol nem építettek pincét, ott a boroshordókat is. A lisztet hatalmas deszkaládában tárolták. Ezt a ládát hombárnak nevezték. A kamrában gerendákba vert Szögeken lógott a szalonna, a kolbász, a sonka és az oldalas. A zsíros bödön és a fűszeres dobozok részére polcot akasztottak a falra.

Nagy jelentőségű volt a pásztóiak életében a vásár napja is amelyet évente többször tartottak: húsvétkor, cseresznyeéréskor, aratáskor, Lőrinc-napján, ősszel és karácsony előtt. A vásár napján a szomszéd falvak ismerőseit látták vendégül. Pásztón, mint másutt is, több egynevű család élt. Ezek megkülönböztetésére ragadványnevet adtak egyes családoknak: Reták, Deus, Nyakastök, Bakszunyog, Babszem, Kukár, Szivaros, Milliomos, Birinyi, Cirok, Tűzkő, Pikó, stb.... Ezek többsége még ma is használatos.<sup>3</sup>

---

3

<sup>1</sup> Városportré (Pásztó bemutatkozik) Pintér Nándor gyűjtése







## 1.2. Házasságkötés

Amikor a leány elérte a 16-20, a fiú pedig a 18-24-évet férjhez menetelre illetve házasságra gondolt. Míg a szomszédos falvakban pl. Hasznoson az ismerkedésre alkalmat nyújtott a fonó, addig Pásztón ezt a kukoricafosztó és a tollfosztás helyettesítette, de inkább egyes multságok alkalmával, aztán a moziban és az utcán ismerkedtek meg. Egymás közötti ismerkedés a templomba járás, a délutáni séta a fő utcán és évenként négy - öt báli rendezvény. Hosszú téli estéken a fonóban töltött vidám hangulatú időt követően illő volt a lányokat hazakísérni. Különösen a módosabb fiatalok közül sokat az öregasszonyok is összeboronáltak.

Ha az ismeretség meg volt akkor a legény a legényjáró napokon felkereste a szerelmét és a kiskapuban éjfélig beszélgettek, majd később lassan bekerült a házba is. A következő farsangon azután megtartották a lakodalmat. Ha netalán az idő elszaladt és nem ment férjhez az eladó lány, akkor bizonyos lehetett abban, hogy hamvazószerdán este a kárörvendő ismerősök „Bakfazekat” dobtak az udvarába.

Az esküvő előtti nap estéjén a menyasszony ládáját, kelengyét hangos énekszóval vitték a legény házához. Előzőleg megnézték, hogy nem vették e ki a kerékszőget, mert ez is megesett néha. Másnap rendszerint megtartották az esküvőt. A násztrakoma a módhoz mérten dús vagy szerényebb. Az egyes fogásokat a vőfély mondókája vezette be. Vacsora után aztán vigadtak reggelig. Éjfél tájban „hérészt tartottak”, azaz a lányos ház vendégei ellátogattak a vőlegényes házhoz.”<sup>4</sup>

## 1.3. Menyasszonykikérő

### **Kedves Vendégsereg!**

Isten szent nevében, induljunk el innen, csendes békességben! Vőlegény urunknak keressük fel párját, az ő drága kincsét, kedves menyasszonyát. Szerezzünk hát néki kedvet, boldogságot, hozzunk a keblére, egy szép gyöngyvirágot. Előbb az Isten házába visszük és ott áldás után boldogok lesznek, hisszük.

---

4

<sup>1</sup> Faludiné Molnár Gabriella: Édesanyám rózsafája. Magán kiadás. Eger. 91 Nonprofit Kft.





Kedves Vendégsereg!

Én csak azt csodálom, hogy akiért jöttem, azt sehol sem találok.

Talán benn van a szobában, majd én kiinstállok, hogy kárba ne vesszen ezen sok fáradságom.

### **Menyasszony-Asszony!**

Jöjjön ki kérem és a mi seregünknek nagy fáradságáért, elébb elkísérjük az Isten házába és ott összekössük hitnek láncával, hogy vidám életben, tartós boldogságban éljenek sokáig szerelmes párjával!

Adják ki a mátkát legyenek szívesek, mivel sok a dolgom, hamar véget vessek.

Adják ki a mátkát már harmadszor is kérem, mert várja a vőlegény nagy türelmetlenséggel. Szánják már meg szegényt és ne szenvedtessék, hanem a menyasszonyt a vőlegény karjára vezessék!

Dícsértessék a Jézus Krisztus!<sup>5</sup>

### **1.4. Menyasszony búcsúztató**

A menyasszonyunk nem tud szólni a szerelemtől, látom a bús arcát, én mondom hát el a búcsú szavát:

Először hozzád szólok kedves Édesapám, megköszönöm néked, hogy értem sokat fáradtál. Bocsájtod meg nekem ha megbántottalak. Most tehozzád szólok kedves Édesanyám, mert te voltál nekem a felnevelő dajkám. Köszönöm néked, hogy reám vigyáztál, ágyam mellett sokat virrasztottál. Tudom nagyon fáj anyai szívednek, midőn elválását látod gyermekednek. Ne fájjon a szíved, mert én nagyon boldog vagyok, megtaláltam párom, akivel új útra indulok. Ez az út az élet páros útja, kéz a kézben, egymást szeretve, haladunk előre. Most tihozzátok szólok kedves testvéreim! Elszorul a szívem, ha reátok gondolok, hogy mily szépen játszadoztunk, vígan voltunk e házban, most elmegyek messzire tőletek más tájra. Most tihozzátok szólok kedves Lánypajtásim! Elszorul a szívem, ha rátok gondolok, hogy nem sokáig lesz már köztetek maradásom, ezután férjem mellett leszen a járásom. Most kedves Násznép! Az Isten szent nevében, hagyjuk el a házat a legnagyobb rendben. Menjünk az Isten házába, ott áldást kérjünk rájuk, hogy legyen nagyon boldog az ő házasságuk!

Dícsértessék a Jézus Krisztus!<sup>6</sup>

---

5

<sup>1</sup> Maksó Erzsébet. Hasznos





### 1.5. Új asszony köszöntő

Itt vagyunk az új szülőknél, az oltártól jöttünk, az Úr Jézus is ott volt miközöttünk.

Hallotta az esküt, amit ők tevének, hogy az oltár előtt egymásé levének.

Az Úrnak szolgája megáldotta őket, az Ő Szent nevében szent frigyre léptek.

Legyen az Istennek dicsőség az égbe, hogy szerencsével vittük e nagy dolgot végbe.

Legyen az Úristen mindig a vezérük, igaz gyámolítójuk, míg csak élünk.

Váljék az új párnak mai esküvőjük örök javukra, amíg csak élünk ne hagyjuk őket sohase magukra.

Fáradságunk nem volt most sem hiába, mert egy szép menyasszonyt hoztunk e tisztességes házba.

Élő kincs ez és a vőlegény drága, tőle függ majd egész földi boldogsága.

Ő jó fiataloknak lesz szemefénye, kincse, legyen családfátok új beoltott ága, ápoljátok híven, hogy legyen sok virága.

Kívánom az Istentől, hogy adjon nekik egy szívet, két lelket, hogy az új és öreg szülők nekik örüljenek!

Dícsértessék a Jézus Krisztus! <sup>6</sup>

## 2. Ismertebb szokások

Betlehemjárás, három királyok köszöntése, regölés, farsangolás, húsvéti locsolkodás, májusfa állítás, szüreti multság, névnapi köszöntések.

Névnapi előestéjén néhány gyermek csoportba verődve énekelt az ablak alatt köszöntés képen, amiért a névnaptól viszontajándékot kaptak. Ha nem kaptak semmit akkor csúfondáros énekléssel távoztak, persze akkor már futva.

<sup>1</sup> Kiss Jánosné. Pásztó





## 2.1. Karácsonykor szokásos volt a betlehemjárás

Öt-hat gyermek összeállt és az adventi estéken házról - házra járva vitték a rendszerint kéttornyú betlehemet. Később felnőttek is jártak betlehemezni, de ők már a környék falvait is bejárták. Amíg a múltban a gyermekek kedvenc szórakozása volt ez a szokás, addig a későbbiek során ez is kereset forrása lett. A betlehemjárók miután megkérdezték, szabad-e bemenni a betlehemmel? - engedélyt nyerve betértek a lakásba. A szobába ahol a betlehemi játékot szándékoztak előadni, csak a két angyal ment be a betlehemmel, a többiek (a pásztorok és az öreg) kint maradtak. Az előadás után amikor kifelé mentek ezt énekelték:





Isten álgya meg e háznak gazdáját,  
Tölcsse be az Isten mind csűrit, mind komárját,  
Aggyon az Isten araszos szalonnát.





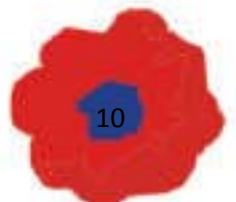
**Betlehemezés**

## **2.2. Újesztendő köszöntése**

### ***Mondóka:***

Zörgetyik a kulcsot, pénzt akarnak adni,  
add ki uram, add ki, amit akarsz adni,  
mert nem csak itt kék lenni, tovább is kék menni.  
Mellettem egy nagy kutya meg akar harapni,  
Nálam egy furkós bot, fejbe akarom vágni.

Szép magyar szokás volt még az én időmben, hogy az Új esztendő első napján, január elsején jártak a férfiak rokonokhoz, barátokhoz, utcabeliekhez újév köszöntésére. Csak férfiak mehettek, mert azt tartotta a hagyomány, hogy nem lesz szerencséje annak az embernek, családnak, akiknek először asszony köszönt új évet. Az asszonyok tudták is ezt, a világért sem mentek vóna, mert ki is nézték vóna a házigazdáék őket. Megszólták és rossz háziasszonynak mondták azt aki új év napján pénzt vagy háztartási cikket kér kölcsön. Meg szerencsétlen dolognak is tartották. Dologtiltó nap vót ez, hiszen az Egyház is Szűz Mária Isten anyja





parancsolt ünnepének tartja január elsejét. Akkoriban a magyar ember azzal vót elfoglalva, hogy áldást és jókívánságot mondjon embertársainak, és Istennel az ajkán keljen, feküdjék. Egy érdekes ritka helyi szokás is veszendőbe ment már, a regélés /regölés/. Ez a szokás csak itt volt ismeretes. Ugyanis láncos botokkal, csörgőkkel és üstökkel felszerelt emberek megjelentek a fiatal házasoknál és köszöntőt mondtak. Ez is újévi szokás volt.

### 2.3. Vízkereszt

Vízkeresztkor csillaggal szoktak járni a gyermekek és az ismeretes „Három Királyok napja” kezdetű dalt éneklük. 1786-ig szokásban volt még, hogy a pap minden házat megszentelt vízkeresztkor.

### 2.4. Télvégi és Farsangi szokások

Télen összejöttek az asszonyok, lányok tollat fosztani, beszélgetni, énekelni. Közben a háziasszony főzött szemes kukoricát, édes lében, s mikor az megfőtt, meghintette cukros mákkal. A huncutok összebeszéltek, hogy kinek ki a kedvese, udvarlója, majd a megfosztott tollnak a csutkáját a „fosztonkát” összeszedték és egy zacskóba tették. Késő este ellopakodtak a legény ablaka alá, s az összegyűjtött fosztonkát szétszórták. Vízet öntöttek rá, s az persze oda fagyott. A legénynek ez persze „stílusos” tréfa vót, mert amint meglátta, mindjárt tudta, hogy itt járt a Terka, vagy az Annus, vagy az Ilony... Adok én neki! – mondták a legények és bosszút forraltak. Na majd viszünk mi nekik „bakfazekat”!<sup>7</sup>

### Farsangkor

Farsangkor mulatságot tartottak. A farsang ünnepszámba ment és ilyenkor nem volt szabad dolgozni, mert aki dolgozott azt az év során szerencsétlenség érte. Farsang vasárnapján estétől reggelig tartó, kedden déltől éjfélig tartó bál volt.

---

7

<sup>1</sup> Faludiné Molnár Gabriella: Édesanyám rózsafája. Magán kiadás. Eger. 91 Nonprofit Kft.





### Bakfazék hordás farsangkor

„Kimaradt (öreglányoknak ) lányoknak vagy akinek haragosa volt, annak az udvarába dobták. A bakfazék használaton kívüli kidobott repedt fazék volt amibe törött üveget, cserépdarabokat, lyukas bögrét, fosztonkát vagy bármi egyéb ócskaságot raktak minél nagyobb zajt csapva. Én is részese voltam e szokásnak - írta Bogácsi Istvánné – Nagy izgalommal telve indultunk, hogy vajon miként végződik ez a nem mindennapi kiruccanás. Annak idején elkerültük azt az utcát ahol a kiválasztott lakott, nehogy azt mondják, „lány jár a legény után”. Mikor a bakfazekat a barátnőmmel vittük az ő udvarlójához, kifelé rohanva a kapuban szembe találtuk magunkat a fiúval, aki a barátjával akkor ért haza és jól megtáncoltattak minket a fazék tartalmán. Majd ez után megvendégeltek minket, pampuska, rétes, bor volt az asztalon, ugyanis csonka csütörtökön még nem kellett böjtölni. A vendéglátás után az „anyósjelölt” kiadta a parancsot, hogy „Kísérjétek haza a lányokat!” Az 1960-as években a tizenévesek még éltek ennek a szórakozásnak. „<sup>8</sup>

---

8

<sup>1</sup> Bogácsi Istvánné. Pásztói Hírlap. 1997. február

<sup>9</sup> Faludiné Molnár Gabriella: Édesanyám rózsafája. Magán kiadás. Eger. 91 Nonprofit Kft.







### Fosztonka

Télen összejöttek az asszonyok, lányok tollat fosztani, beszélgetni, énekelni. Közben a háziasszony főzött szemes kukoricát, édes lében, s mikor az megfőtt, meghintette cukros mákkal. A huncutok összebeszéltek, hogy kinek ki a kedvese, udvarlója, majd a megfosztott tollnak a csutkáját a „fosztonkát” összeszedték és egy zacskóba tették. Késő este ellopakodtak a legény ablaka alá, s az összegyűjtött fosztonkát szétszórták. Vizet öntöttek rá, s az persze oda fagyott. A legénynek ez persze „stílusos” tréfa vót, mert amint meglátta, mindjárt tudta, hogy itt járt a Terka, vagy az Annus, vagy az Ilony... Adok én neki! – mondták a legények és bosszút forraltak. Na majd viszünk mi nekik „bakfazekat”!

### Húsvét és szokásvilága

A húsvét a keresztény egyház egyik legfontosabb és legnagyobb ünnepe, ugyanakkor a tavasz eljövételének köszöntése is. Egyházi és családi ünnep egyaránt, amelyhez világszerte számos népszokás és hagyomány kötődik.

Szinte minden népnél rengeteg szokás kötődik a húsvéhoz. A hagyományok jelentős része nem épült be a keresztény vallás ünnepi rítusaiba, hanem azzal párhuzamosan, mint falusi közösségek ünnepi szokásai maradtak fent.

### Barkaszentelés

Jézus Jeruzsálembé vonulásának emlékűnepe a húsvét előtti, úgynevezett virágvasárnap. A 6. századtól kezdve ekkor körmeneteket tartottak, ahol a pálma az időjárási viszonyok mellett a különféle varázslatoktól is megvédett. Nálunk ezt a szentelt pálmát helyettesíti a barka. Megfigyelhető, hogy bár egyházi eredetű a barkaszentelés, de a népi hagyományokban felhasználták rontás ellen, gyógyításra, mennydörgés és villámlás elhárítására.

Sokfelé élt az a hiedelem, hogy szentelt barkát nem szabad bevinni a házba, mert akkor elszaporodnak a legyek és a bolhák, valamint egyéb rontásokat hozhat a házra. Azonban emellett jósló, rontás elleni szerepet is tulajdonítottak neki: a kert földjébe szúrt barkaág elűzi a férgeket, de éppenséggel a gyomorégés és a torokfájás ellen is kitűnő.

### Szép palóc szokás a kiszehajtás, villőzés

Virágvasárnapi jellegzetes szokás szerint egy szalmabábut többnyire menyecskeruhába öltöztettek. A kiske vagy más néven banya, a tél, a böjt, a betegség megszemélyesítője, amelyet a lányok énekelve végigvittek a falun, majd pedig vízbe hajították vagy elégették.





A kiszehajtás után sok helyen a villőzés következett. A lányok villőnek nevezett faágakkal járták a házakat, ezeket a faágakat felszalagozták, olykor kifújt tojásokkal díszítették. A kiszé kivitele a tél kivitelét, a villő behozatala pedig a tavasz behozatalát jelentette.

### A nagyhét

A nagyhéten belül a Húsvéti Szent Háromnapon, azaz nagycsütörtökön, nagypénteken és nagyszombaton emlékezik meg a kereszténység Jézus Krisztus kínszenvedéséről, kereszthaláláról és feltámadásáról.

### Locsolkodás

Húsvét hagyománya tulajdonképpen a locsolkodás. Reggel korán ébredtek mind a fiúk, mind pedig a lányok. A lányok csinosan felöltözve várták a locsolkodókat, akik meg is jelentek jó esetben szagos vízzel, de volt amikor kivitték a lányokat a kúthoz és vödör vízzel öntötték meg őket.

### Májusfaállítás

Május elsején éjszaka a legények olyan lányoknak szoktak májfát vinni akit kiválasztottak maguknak, vagy már menyasszonyuk volt. A májusfa nyílt szerelmi vallomással felért. Előtte már megbeszélték a lányokkal, hogy készítsenek a májusfára díszeket, színes krepp papírból szalagokat, kendővel és egy üveg borral. A kreppszalag színei: piros, rózsaszín, fehér volt. A fát együtt díszítették a legények. A kapufához erősítették, hogy virítson. Aki a fát kivágta az erdőből, kihágást követett el és büntetendő volt. Ezzel számoltak a legények ezért bizonyítani tudták, hogy olyan helyről van ahol sűrű volt az erdő és ritkításnak számított. Így kivételesen május 1-re nézve mellőzték a büntetést.<sup>9</sup>

---

9

<sup>1</sup> „Csak egy kislány van a világon” Bogácsiné Szóda Kelemen Klára, Pásztói Hírlap. 1997. április





## 2.5. Pünkösöd

Pünkösdkor a Szent Lőrinc templomból a hívek a Szentlélek Templomba mentek búcsúmenetben és ott tartották a szentmisét.<sup>10</sup>

## 2.6. Temetési szokás

Az elhunytat otthon a lakásban az úgynevezett első házban vagy jó időben az udvaron ravatalozták fel. Itt tartotta a pap a szertartás első részét, majd gyászkocsival vitték a temetőbe ahol a búcsúztatás után helyezték örök nyugalomra és itt fejeződött be az egyházi szertartás.<sup>11</sup>

---

10

<sup>1</sup> Ószirózsa Nyugdíjas klub tagjai

11

<sup>1</sup> Ószirózsa Nyugdíjas klub tagjai





### 3. „Paraszt polgár népviselet a századfordulón”



Heves vármegye - pásztói népviselet

„ A népviselet egyszerűségében is gyönyörű. Pásztón a századfordulón még élő volt ez a viselet. Pásztó 1950-ig Heves megyéhez tartozott, ez rányomta a bélyegét. Tudni kell, hogy iparosokból – nagygazdákból állt nagyobb részben. Három részre oszlott, a fő utcán a boltosok, órásk, borkereskedők laktak. A Büge a nagygazdáké volt és volt a Kutri a szegényebb embereké. Ez az építkezésen és az öltözetükben is megmutatkozott. Az iparos asszonyok már városiasabban öltöztek. A szegényebb rész, a Kutriban lakó asszonyok, karton, delén anyagból varrták a ruháikat, kötényeket, cúgos cipőt, selyem fejkendőket hordtak. A nagygazda feleségek viselete volt az a” paraszt polgári” viselet amit 1983-ban amikor, megalakult a „Rozmaring” Népdalkör. Sikerült még az utolsó pillanatban idősektől a ládából egy – két darabot felgyűjteni és ennek alapján megvarrni korhűre. A pásztói népviselet azért nagyszerű, mert szinte csak három színből áll. Bordó, sötétkék, fekete. Az anyaga: Bársony, szatén, selyem és a piros szalagok.

A népviselet áll: Keményszárú csizma, aranyos fékető, öv, selyemrojtos vállkendő, húzott ráncos szoknya, három fodros ingváll slingolt újjal. Slingolt rakott fehér kötény (kettő piros szalaggal az elején) slingolt zsebkendő. Az új menyecskét ebbe öltöztették éjfélkor és ebbe





ment másnap a szentmisére. Az első gyermek születése után már egy kicsit sötétebb ruhát viseltek az asszonyok. A vállkendő már nem volt cifra rojtos, hanem lángszínű selyem.”<sup>12</sup>



**Pásztói népviselet**

---

12

<sup>1</sup> Bacsa Sándorné (Erzsike) gyűjteménye. 1983.





Faludiné Molnár Gabriella: Édesanyám rózsafája című könyvéből:

„1983-ban alapítottam meg a Nyugdíjas klub tagjaiból a Rozmaring Népdalkört. 1984-től már vezettem a Szurdokpüspöki Hagyományörző Együttest is. A sikeres megmérettetések és a népzenei táborokban megismert szakemberek révén kerültem be a népzenei vérkeringésbe.” A Népdalkörrel közösen és a Néptáncegyüttesekre alapozva keltettünk életre egy közel húsz éve Csipke Rózsika-álmát alvó vidám népszokást: a pásztói szüretet....



**Népviseletben Pásztón**

Az első alkalommal a „Pásztói Borünnep” címet adtuk neki. Micsoda pezsgés indult be a művelődési házban! Jómagam két hónapig jártam az akkor már várossá nyilvánított Pásztóhát. Még a városszéli cigánytelepre is bementem, hogy „eredeti” jósoló cigányasszonyokat és jó kedvű cigánylegényeket toborozzak. Tizenegy gyermekes családot látogattam meg először, ahol olyan boldogsággal fogadtak, hogy még a széket is megtörölték nekem. Vittem apró ajándékokat magammal, s rögtön kiválasztott magának egy picit, körülbelül 3 éves fiúcska, akinél szebbet festeni nem lehetett. Elneveztem Kishercegnek.(1984. január elsejétől Pásztóhoz csatolták Hasznost, Mátraszőlöst, Mátrakeresztet és a népnyelv máris létrehozta a Pásztóha





elnevezést). Néhány idősebb és középkorú ember azonban úgy emlékszik, hogy a Pásztoha elnevezést már gyermekkorukban is használták. A fuvarosok humoros ötleteléséből én írtam meg a csípős közéleti fricskákat tartalmazó kisbíró szövegét. A népdalkör fiatalabb énekese, Bacsa Erzsike (ő lett az utódom jelenleg is vezeti a pásztói csoportot) hozta a régi fotókat és varrta a parasztpolgári viselet összes kellékét. Rohangáltunk régi rojtos selyemkendőkért, aranyosféketőkért. Egy nagyon régi darab alapján kénytelenek voltunk újakat varratni. Női csizmák után kutakodtunk. Pezsgett a városka. Hamar híre ment, hogy újra lesz „szüreti” Pásztohán! Híre ment ennek a megyében is. Egyre – másra hallottuk, hogy Ecsegen, Kozárdon, Taron, majd Szurdokpüspökiben is rendeztek szüreti fesztivált.



**Régi pásztói népviselet**





#### 4. Szüreti felvonulás

A szüreti felvonulást sok készülődés előzte meg, a vidámságot, a jó kedvet és a szórakozást volt hivatott megvalósítani a lakosság és a környező települések részvételével. A szüreti mindig vasárnaponként, délután három órakor kezdődött, vidám, tréfás felvonulással. A nap délelőttjén egyes kezű lányok, elkészítették a szőlőkoszorút, amit a lovasok mögött magyar ruhás lányok vittek. A felvonulókat Pásztó központjának utcáiban csodálhatták az érdeklődők. A menetet magyar ruhába öltözött lovasok (fiúk, lányok) vezették, majd őket követte a feldíszített hintó, a Bíróval és a Bírónéval valamint a bakon a hajtó mellett a kis bíróval, aki rímbe szedett rigmusokban dobolta ki az éppen aktuális komoly és huncut dolgokat. A város Polgármestere, aki szintén ünnepi magyaros ruhát öltött, borral kínálta a nézelődőket.



**Szüreti felvonulás**

Őket követték a többiek: Óvodások, iskolások kedves vidám jelmezekben, a Nyugdíjas klub tagjai, Rozmaring Népdalkör, énekelve, táncolva, a pásztói és a környező településekről érkezett csoportok, civil szervezetek képviselői, gyalogosan vagy éppen lovas szekéren. A szüreti felvonuláson mindenféle öltözet megengedett. Voltak díszes ünneplőbe öltözöttek, kórházi mütőben beteg és orvos, csőszök, szőlő tolvajok, madárijesztők, stb. A felvonulás után a Romkertben folytatódott a vidám forgatag, színes programmal. A nap zárásaként szüreti bált tartottak a Művelődési központban, ahol a szerencsés nyertes haza vihette a szőlőkoszorút.







**Szüreti felvonulás**

*Az első pásztói szüret Kisbíró szövege<sup>13</sup>*

(A humoros kisbíró, a szüreti felvonulás móka -, és ceremóniamestere)

Figyelem! Figyelem!

Közhírré tétetik, hogy a szüreti bálra mindenki oda érjen hétig! Akkor a belépő ára 30 Ft. Aki később jön már nem fizet, mert a bál fej nélkül ingyenes! De mivelhogy városunkban „fejetlenség” nincsen, aki oda bemegy, illik, hogy fizessen!

Figyelem! Figyelem! Tudtul adatik, hogy Pásztó városában októbertől kötelező lesz a fekete viselet, minden honleánynak és nénémasszonynak! Na nem a bírót kell nekünk gyászolni, hanem az égett szeszt, mert meglesz az tiltva, nem nyakalhatják már többé a pászti kocsmákba! Örül a szomszédság, nyugodt a rendőrség, mert e tájon nem lesz többé kihágás és vétség! Nem csikorgattatják többé az autók kerekét, inkább csipkedik majd a lányok fenekét! Erre aztán akad hely pásztón bőven, sötét kapuk alatt és a szép romkertben! Nem hiába tették oda Zsigmond

---

13

<sup>1</sup> Faludiné Molnár Gabriella: Édesanyám rózsafája. Magán kiadás. Eger. 91 Nonprofit Kft.





Király szobrát: - Ide térdeljen! – mutatja ki restelli a baját. S ha mégis úgy érzi, hogy igen nagy a bűne, nem messzire kell menni, csak a gyóntató székbe! Ehun e!

A pásztói biztosítót kérdezték, hogy lehet e biztosítani a „házastársi hűséget?” És a biztosító azt felelte rája:” Bárkinek, bármikor, bárki lehet a babája!”

Közhírré tétetik és tudtára adatik! Adósok börtönébe kerül aki nem adózik!

Bruttósítják az egy havi tűzifát, beleszámolják, hogy hányszor nyitják ki a kályha ajtaját. Anc, vaj, cirkum, cakumpakk, kalkulálják ki a napi füstadódat. Az új adótörvénnyel csak azt nemvezették be, hogy adót vessenek ki az anyósok nyelvére. És, hogy örömd ne legyen korai, nadrágszíjadat ezután jobban össze kell majd húzni! Mert aki korszerű, rászoktatja gyomrát, az ételt nem enni kell, csak szagolni illatját! Hiába a sok autó, azért pásztón van még szekeres és van ló! S ha ló van, van ott a tarifa, 20 méterre a szállítás nem kerül CSAK háromszáz forintba! Ki ne venné igénybe az olcsó szolgáltatást, legalább hallgathatja a sok káromkodást! Ízes magyar beszéddel hangzik fel a szó, így baktatnak a városban a szekeres és a ló.

Közhírré tétetik továbbá,

Gyakran felvetett probléma, hogy egyre szaporodik a sok kóbor kutya! A sokszor ajánlott módszer nem vált be még most se, hogy minden kutya lyukát jól dugják be!

### További szüreti hirdetések

A pásztói TŰZÉP értesíti a lakosságot, hogy akinek szénszükséglete van, a szüreti bál után ne felejtse el sorba állni, mert egy talicska szén érkezett a telepre. Hogy közben meg ne éhezzen, szomjazzon, úgy kívánczik, hogy magával ételt, italt hozzon. Mert, hogy tavaly úgy vót, hogy a hideg jött, a szén meg nem!

A pásztói fuvarosok felhívással fordulnak a Fekete város (Fekete nevezetű volt a tanácselnök) lakosságához, hogy elvesztették a slusszkulcsot! Aki ezt a fuvarosok számára nélkülözhetetlen szerkezetet megtalálja, vagy hollétéről valamit tud, jelentse a TŰZÉP mázsaházánál! A jutalom egy kocsi lengyel szén!

A kultúrház igazgatósága értesíti a pásztóhai leányokat, hogy a múlt heti discoban egy piros bugyit találtak. A tulajdonos este jelentkezzen a nyugdíjas klub vezetőjénél!

A bíró és a bíróné kéri a fiatalokat, hogy a balesetek megelőzése végett, a templom mellett ne csókolódzanak! Sajnos tegnap baleset esett, mert a fiatal kántor sűrű pirulásai miatt égési sérüléseket szenvedett.

Közhírré tétetik és tudtul adatik, hogy a pásztói Kis-hegyen szorgos munka folyik! Az idén az ifjúsági park, szabadidőközpont is tovább épült, nemcsak WC, de szemétdomb is létesült. Már csak a villany, víz, a híd és a szabadidő hiányzik! Meg egy kis pénz is hibádzik!





Közhírré tétetik továbbá, hogy városszépítő egyesület alakult Pásztón! Az egyesület céljáról már olvashattunk az újságban. Első dolgunk az volt, hogy egy raktárat felszereltünk fényvisszaverő gumicsizmákkal és mankó készlettel, valamint egy pszichológust is felkértük, hogy állandóan nyugtassa a kedves polgárokat :” Lesz ez a város egyszer még szebb is”.

A Műemlék Felügyelőség tájékoztatást adott ki, hogy ami a templom mellett épül az hatszögletű kápolna lesz, nem pedig gabona tároló!

De ehun a bíró és bíróné asszony, hogy a szüreti bálban egy nagyot táncoljon! Díszítve a táncterem, benne fűrtök lógnak, jól megjárják akik onnan szőlőt lopnak! Zálogot kell adni tudja nő és férfi, a bíró ítéletét komolyan kell venni! A csószók az örök, náluk a sós puska, jó lesz a sóval vigyázni, ha belemegy a „lyukba”!

No de nem beszélek, elég volt ez mára, mert még letalál száradni a szőlőtőke szára. Punktum!

## 5. Pásztói étkek

A főzést az asszonyok végezték. Az elkészült ebédet kivitték a mezőre és még dolgozni is ott maradtak. Hétközben általában levest és főtt tésztát ettek. Húsos ebéd csak ünnepnapokon került az asztalra. Nyáron baromfit, télen disznóhúst fogyasztottak. Zöldségléket keveset használtak.

Különleges ételeik voltak: a ganca, a görhe, a málé, a bodak, a túrós- és káposztás lepény, habart bableves, a kapros lepény.<sup>14</sup>

<sup>1</sup> Faludiné Molnár Gabriella: Édesanyám rózsafája. Magán kiadás. Eger. 91 Nonprofit Kft.





## Reggeli

### Potyesz mártás

Szalonnát, kolbászt, vöröshagymát, fokhagymát kockákra vágunk és megpirítunk. Megszórjuk annyi liszttel amennyit felvesz a zsír és pici piros paprikával. Felengedjük annyi vízzel vagy paradicsomlével, hogy kellő sűrűségű legyen. Rottyantjuk kicsit, ízlés szerint, sózzuk, borsozzuk. Apró kockára vágott kenyérrel tálaljuk.

## Ebéd

Vasárnap volt csak tyúkhúsleves, vagy bármilyen más hús étel ( pörkölt, fasírt, rántott hús)





## Leves



### Füstölt húsleves

Belevalók: Füstölt hús, csont, répa, zöldség, karalábé, zeller, vöröshagyma, fokhagyma. Ugyanúgy főzzük mint a húslevest lassú tűzön, le is habozzuk. Levesbetét – sifli: Kézzel gyúrt, nyújtott tészta kockára vágva.

## Főfogás



### Krumpliganca

A krumplit megpucoljuk, apróra vágjuk, sós vízben puhára főzzük, összetörjük simára. Állandó keverés mellett annyi lisztet keverünk hozzá, hogy kellemes, puha tésztát kapjunk. Olvasztott zsírba mártogatott kanállal tálba szaggatjuk, apró kockákra vágott pirított hagymával megszórva tálaljuk.





## Krumplilaska



**Krumplilaska sütése**

A krumplilaska régen nagyon kedvelt és könnyen elkészíthető étel volt.

Hozzávalók:

1 kg burgonya

liszt (amennyit felvesz)

só

Elkészítés:

A krumplit meghámozzuk, felkockázzuk és megfőzzük (lehet sós vízben is, akkor utána már nem kell sózni). Krumplinyomón átnyomjuk, hozzáadunk annyi lisztet, hogy ne legyen ragacsos a tészta. Alaposan összedolgozzuk, majd golyókat formálunk belőle, amit palacsinta nagyságúra (tetszés szerint lehet kisebbre is), és kb. fél-egy cm vastagságúra kinyújtunk. Közben picit lisztezzük, hogy ne ragadjon le a tészta. Öntöttvas serpenyőt teszünk a tűzhelyre, és ha forró, a lepényeket mindkét oldalukon megsütjük, amíg sötét foltok keletkeznek rajta. Zsiradékot nem kell használni a sütéskor!





## Töltött káposzta gerslivel



**Töltött káposzta gerslivel**

A zsíros füstölt sonkát apró kockákra felvágjuk, a gerslit (hántolt árpa) megmossuk langyos vízben és össze keverjük a hússal. A füstölt hús sós, ezért óvatosan sózzunk! Borssal, fokhagymával, zsíron pirított vöröshagymával, piros paprikával 1-2 egész tojással összedolgozzuk az egészet. A lábas aljába savanyú káposztát terítünk, a húsos masszát savanyúkáposzta levelekbe csavarjuk és szorosan lerakjuk a lábasba. A tetejére is aprókáposztát teszünk és felöntjük annyi vízzel amennyi jól ellepi. A vizet pótoljuk főzés közben, mert a gersli sok vizet vesz fel.





## Desszert

1 kg lisztet pici sóval, 2,5 dkg langyos tejben felfuttatott élesztővel, ízlés szerinti cukorral és egy kanál zsírral összedolgozunk és megkelesztjük. A töltelékhez kockákra vágott krumplit megfőzünk, krumplinyomón áttörjük. Ha kihűlt összekeverjük a túróval, 2 tojással, pici sóval, ízlés szerinti cukorral. Jól összedolgozzuk. A tepsibe kinyújtott tésztára rákenjük a tölteléket, megszórjuk apróra vágott kaporral és megsütjük.



**Kapros túróslepény**

Őszirózsa Nyugdíjas klub receptjei:

**Öntött laska:**

Gyúrott tésztát készítünk, kinyújtjuk, platnyin megsütjük. Apró darabokra tördeljük, kifőzzük, tepsibe leterítjük, ruskós zsírral leöntjük, túróval, tejföllel tálaljuk.

**Sűrű reszelt:**

Reszelt tésztát kevés vízben sűrűre főzzük, utána tepsibe rakjuk és pirított hagymával tálaljuk.







## Felhasznált irodalom

- Bacsa Sándorné (Erzsike) gyűjteménye. 1983.
- Bogácsi Istvánné. Pásztói Hírlap. 1997. február
- „Csak egy kislány van a világon” Bogácsiné Szóda Kelemen Klára, Pásztói Hírlap. 1997. április
- Faludiné Molnár Gabriella: Édesanyám rózsafája. Magán kiadás. Eger. 91 Nonprofit Kft.
- Kiss Jánosné. Pásztó
- Maksó Erzsébet. Hasznos
- Pintér Nándor gyűjtése
- Őszirózsa Nyugdíjas klub tagjai
- Várospotré (Pásztó bemutatkozik)
- Vass József: Pásztó története. Gyöngyös. 1939.





## Tartalom

1.Népszokások.....	2
2.Ismertebb szokások .....	3
Fosztonka.....	5
Télen összejöttek az asszonyok, lányok tollat fosztani, beszélgetni, énekelni. Közben a háziasszony főzött szemes kukoricát, édes lében, s mikor az megfőtt, meghintette cukros mákkal. A huncutok összebeszéltek, hogy kinek ki a kedvese, udvarlója, majd a megfosztott tollnak a csutkáját a „fosztonkát” összeszedték és egy zacskóba tették. Késő este ellopakodtak a legény ablaka alá, s az összegyűjtött fosztonkát szétszórták. Vízet öntöttek rá, s az persze oda fagyott. A legénynek ez persze „stílusos” tréfa vót, mert amint meglátta, mindjárt tudta, hogy itt járt a Terka, vagy az Annus, vagy az Ilony... Adok én neki! – mondták a legények és bosszút forraltak. Na majd viszünk mi nekik „bakfazekat”! .....	5
Húsvét és szokásvilága.....	5
3.„Paraszt polgár népviselet a századfordulón” .....	7
4.Szüreti felvonulás .....	9
5.Pásztói étkek.....	10
Felhasznált irodalom .....	13
Tartalom.....	15

